

Motion till riksdagen 2018/19:2749

av Åsa Lindhagen m.fl. (MP)

Barnfamiljer med osäkra boendeförhållanden

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utarbeta en nationell hemlöshetsstrategi med fokus på barns rättigheter på bostadsmarknaden samt stimulera kommuner att ta fram lokala handlingsplaner och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka skyddet för och stödet till barn i hemlöshet i socialtjänstlagen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur kommunernas ansvar för att tillhandahålla långsiktiga boendelösningar för barnfamiljer kan stärkas lagstiftningsmässigt och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en 14-dagarsgräns för placering av barn på akutboende samt att tillhandahålla långsiktiga boendelösningar som är trygga och lämpliga för barn och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnfamiljer inte ska vräkas till hemlöshet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppbrott från förskola, skola och vänner vid hemlöshet ska undvikas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att socialtjänsten bör ges utökade möjligheter och ett utökat ansvar för att bevilja insatser till alla barnfamiljer, oavsett social problematik, och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunskap och nationell statistik kring barns boendesituation kontinuerligt ska tas fram och tillkännager detta för regeringen.

Situationen för barn i hemlöshet

Barns uppväxtvillkor är en fråga av avgörande betydelse för varje samhälle som gör anspråk på att vara gott. Inte minst är det centralt att tillgodose barns rätt till ett tryggt hem. Trots det lever många barn i Sverige i osäkra boendeförhållanden. I Socialstyrelsens rapport *Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär* (2017) skattas 10 500–15 000 barn ha bott i någon form av hemlöshet under Socialstyrelsens mätvecka, antingen stadigvarande eller växelvis. Sammantaget hade minst 24 000 barn i Sverige föräldrar som befann sig i hemlöshet.

En vanlig bakomliggande faktor till föräldrarnas situation är att de inte godkänns på den ordinarie bostadsmarknaden, exempelvis för att de saknar boenderefereanser eller har för låg inkomst för att accepteras av hyresvärdar (Socialstyrelsen, 2017). Det är en hemlöshet i förändring vi ser i Sverige. Där hemlöshetsproblematik tidigare främst drabbade människor som tillhörde socialtjänstens mer traditionella grupper, såsom personer med missbruksproblematik eller psykisk ohälsa, slås människor idag ut från bostadsmarknaden på grund av den svåra bostadsbristen. Den sociala hemlösheten har kompletterats av en strukturell.

Att leva i osäkra boendeförhållanden har en mycket negativ inverkan i ett barns liv. Barnombudsmannen skriver i sin rapport *Inget rum för trygghet* (2016) att boendesituationen påverkar barnens hälsa, skolgång och personliga säkerhet och att barnen kan bli sårbara för emotionella problem såsom ångest, sömnsvårigheter och utåtagerande. Barnombudsmannen uppger också att socialtjänsten är frånvarande i de berättelser de tagit del av från barn i hemlöshet och att barns rätt att få vara delaktiga i beslut som berör dem, enligt artikel 12 i barnkonventionen, inte tillgodoses, varken vad gäller att få ta del av information från socialtjänsten eller att få göra sin röst hörd.

Rädda Barnen ger en liknande bild i sin rapport *En plats att kalla hemma – Barnfamiljer i bostadskrisens skugga* (2017). Barnen berättar att de mår dåligt, har sömnsvårigheter och känner oro inför framtiden. Bostadslösheten tär på barnen både fysiskt och psykiskt. Rädda Barnen har mött barn som visar symptom som tyder på stress och trauma. Både Rädda Barnen och Barnombudsmannen uppger också i sina rapporter att barns tillgång till sjukvård kan försämrats till följd av hemlösheten.

Åtgärder för att motverka hemlöshet bland barnfamiljer

För att motverka hemlöshet bland barnfamiljer och uppnå den självklara målsättningen att varje barn ska ha ett tryggt hem behövs reformer. Utöver att förändra den grundläggande problematiken med en svår bostadsmarknad, där bristen på bostäder som människor har råd att efterfråga är påtaglig, behöver fler åtgärder vidtas.

Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att ta fram en nationell strategi för hur hemlösheten bland barnfamiljer ska minska och barns situation stärkas, i samråd med Boverket, Barnombudsmannen och andra relevanta myndigheter. Detta förslag ligger i linje med vad forskarna Hans Swärd och Per Eriksson framför i *Dagens Samhälle* (2018), där de föreslår att en nationell hemlöshetsstrategi ska utarbetas med fokus på barns rättigheter på bostadsmarknaden.

Vidare bör kommunerna stimuleras att anta egna handlingsplaner för barnfamiljer i hemlöshet. Ett exempel på en kommun som tagit fram en handlingsplan är Stockholms stad. Planen har ett tydligt barnperspektiv och lyfter bland annat att barns egna röster

ska höras, att barn ska få bättre förutsättningar att gå i förskola och klara sin skolgång samt att kompensatoriska åtgärder ska sättas in för barn i behov av stöd. Planen fastslår också att korta beslutstider för tillfälliga boenden ska undvikas och långsiktiga barnanpassade boendelösningar alltid eftersträvas. Det finns ingen evidens för att ständiga flyttar ökar föräldrarnas möjligheter att hitta ett stadigvarande boende, tvärtom har det en mycket negativ inverkan på både barn och vuxna.

Stockholms stads handlingsplan ringar in flera av de problemområden som behöver adresseras för att stärka situationen för barn i osäkra boendeförhållanden. Dessa problemområden behöver också beaktas i socialtjänstlagen där förändringar i lagstiftningen bör göras. Skyddet för barn i hemlöshet behöver stärkas i lagstiftningen, något som även Swärd och Eriksson (2018) framför.

Vidare behövs boendelösningar för barnfamiljer i hemlöshet, såsom exempelvis genomgångsbostäder som på sikt leder in på den ordinarie bostadsmarknaden eller utökade möjligheter för barnfamiljer att få förtur när det finns en bostadskö. Socialtjänsten har inget bostadsförsörjningsansvar och kommunen som helhet behöver därför tillhandahålla konkreta verktyg till socialtjänsten för att de ska kunna erbjuda boendelösningar till barnfamiljer. Det bör utredas på vilket sätt kommunernas ansvar att tillhandahålla dylika lösningar kan stärkas lagstiftningsmässigt avseende barnfamiljer. I detta bör ingå att se över hur bostadsförsörjningslagen kan kompletteras med skrivningar om barnets rätt till en skälig levnadsnivå när det gäller boende.

I enlighet med Barnombudsmannens förslag (2016) bör också en 14-dagarsgräns för placering av barn på akutboende införas. Istället ska långsiktiga boendelösningar tillhandahållas för att undvika att barn drabbas av ständiga flyttar. Det bör även fastslås i lagstiftningen att boendelösningar för barnfamiljer ska vara trygga och lämpliga för barn. Barnfamiljer ska inte heller vräkas till hemlöshet. Om det av något skäl inte går att undvika att vräkning verkställs ska ett långsiktigt boende tillhandahållas och uppbrott från barnens skola, förskola och vänner ska undvikas i så stor utsträckning som möjligt.

Socialtjänsten måste också ges utökade möjligheter i lagstiftningen att tillhandahålla boendelösningar för barnfamiljer i hemlöshet när social problematik saknas. Den strukturella hemlösheten har fört med sig att socialtjänsten idag möter barnfamiljer utan social problematik och med egna inkomster som har mycket svårt att ta sig in på bostadsmarknaden. Dessa barnfamiljer är inte tänkta att vara en målgrupp för socialtjänsten, de har inget behov av sociala insatser eller ekonomiskt bistånd, men kan ändå komma att tvingas söka upp socialtjänsten på grund av sin bostadssituation. För socialtjänsten kan det dock vara svårt att ge familjerna stöd på grund av brist på lagstöd. Socialtjänsten bör därför ges utökade möjligheter och ett utökat ansvar att bevilja insatser till alla barnfamiljer, oavsett social problematik. Inte minst utifrån att det kan anses rimligt att betrakta hemlöshet bland barn som ett socialt problem. En utredning bör därför tillsättas för att se över vilka förändringar som behöver göras i socialtjänstlagen för att socialtjänsten ska ha bättre förutsättningar att ge stöd till barnfamiljer i hemlöshet.

Avslutningsvis behöver kunskap och nationell statistik kring barns boendesituation tas fram, ett förslag som framförts av barnombudsman Elisabeth Dahlin (2018). Det är viktigt att kunna följa utvecklingen av hemlöshet och osäkra boendesituationer bland barn och på sikt kunna försäkra oss om att vi börjat vända utvecklingen. Socialstyrelsen bör därför ges ett sådant uppdrag, vilket bör genomföras i samverkan med kommunerna.

Barns uppväxt går inte i repris. Att leva i hemlöshet kan ha mycket långtgående, ibland livslånga konsekvenser för ett barn. Därför måste vi agera.

Källförteckning

Barnombudsmannen (2016). Inget rum för trygghet – barn och unga om vräkning och hemlöshet. https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/publikationer/inget_rum_for_trygghet_2016_final.pdf

Dahlin, E. (2018). Inget barn ska behöva vräkas till hemlöshet. Expressen. 28 september. <https://www.expressen.se/debatt/inget-barn-ska-behova-vrakas-till-hemloshet/>

Rädda Barnen (2017). En plats att kalla hemma – barnfamiljer i bostadskrisens skugga. Rädda Barnen. https://www.raddabarnen.se/globalassets/dokument/rad--kunskap/arbetar-for-barn/barnfattigdomsrapporter/barnfattigdomsrapport_enplatsattkallahemma_2017_radda_barnen.pdf

Socialstyrelsen (2017). Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär. Socialstyrelsen. www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20765/2017-11-15.pdf

Swärd, H. och Eriksson, P. (2018). Stärk skyddet för barn som hotas av hemlöshet. Dagens Samhälle. 5 mars. <https://www.dagenssamhalle.se/debatt/stark-skyddet-barn-som-hotas-av-hemloshet-20991>

Åsa Lindhagen (MP)

Jonas Eriksson (MP)

Emma Hult (MP)

Maria Ferm (MP)

Janine Alm Ericson (MP)